

Носталгия по Храбал и неговата Прага

Случи се преди години по поръчка на едно списание да преведа текст от Бохумил Храбал за Прага, в който той я нарича „Магическа“. Такъв епитет ѝ поставя и друг световен писател – Умберто Еко, така я представям и аз пред туристите си. Сигурно като такава я възприемате и вие, които живеете в нея и я обичате. Уверен съм, че всеки от нас вижда магията ѝ, по точно казано – магиите ѝ, по своему.

Храбал, познат като голям гурман и мераклия, в споменатото писание разкрива една от тях в любимите си пражки ресторанти и кръчми с техните специалитети от чешката и световна кухня. На посетителите на чешката столица той предлага „веднага след пристигането си в хотела, да поискат „Книга 1977/78“, която представлява своеобразен пътеводител по повече от петдесет ресторанта, винарни и гостилници, където отлично може да се похапне и пийне“. След това повежда читателите си по местата, които сам редовно посещава, и навсякъде препоръчва какво да хапнат и какво да пийнат. Тръгва от хотел „Еспланаде“, спира се в хотелите „Алкрон“, „Париж“, „Интернационал“, прехвърля се в Храдчани, където минава през ресторантите „Злата Хрушка“ и „Викарка“, спуска се по улица „Нерудова“, минава Карлов мост и стига до любимата си пилзенска кръчма „У Златехо тигра“. И всеки път дава препоръки какво да се пие, какво да се опита от ястията. Превеждах с лекота, имах зад гърба си навярно най-тежките му текстове, всичко, за което любимият ми писател пишеше, ми бе толкова близко, че неусетно сам потънах в атмосфера, която познавах и помнех от младостта си. Наред с тръпката от поредното докосване до личността на Храбал, внезапно ме обзе и носталгия по него и по онази Прага, която описваше. И него, и нея отдавна ги няма. Навярно и затова съвсем спонтанно след преведения текст написах неприети, необичайни бележки на преводача, в които споделях чувствата си, обземащи ме винаги, стане ли дума за Храбал, за някогашна Прага и нейните култови

кръчми. За мен между тях има знак за равенство. Днешна Прага, където вече петнайсет години живеем щастливо с Татяна, е толкова различна, толкова далеч от облика си на шестдесетте и седемдесетте години (на миналия век, трябва да прибавя!). Кръстосвам я надлъж и шир – с туристи, с приятели, с Татяна и сам, продължавам да ѝ се радвам и да ѝ се наслаждавам, но не е като някога, не е като завръщане към стар приятел. Появяват се нови и нови модерни неща, за съжаление често по места, към които ме тегли носталгията. Но няма как, панда рей. Често минавам и покрай „При Златния тигър“ – нека изпиша преведено името на любимата кръчма на любимия писател. Тя комай остана единствена от старите си посестрими, с които някога бе пълно в Старе Место. Преди да я отворят, в 15.00 часа пред вратите ѝ се вие опашка, предимно от чехи от провинцията, решили да изпият поне една бира в света на Храбал. Пражани, които идват тук или си запазват по телефона маса, или вече са станали постоянни посетители и за тях място винаги ще се намери. Чужденците почти нямат шанс, дори прекрасно да владеят чешки. Там действително не можете току-така да влезете, да седнете и да си поръчате бира. Още от отварянето всички маси са с „резерве“ до различни часове на деня и вечерта, и само оберкелнерът може да ви посочи къде да седнете, без да маха табелката. Ако направите добро впечатление с броя изпити бири или с поръчването на различни предястия и ястия, тя може да бъде подменена с друга за по-късен час. И всичко това единствено, ако там

Бохумил Храбал

ви е поканил чех. Понякога влизам с близки със статут на щамгасти да изпием по бира, но дълго не издържам. Там сега е толкова шумно и някак по другому оживено, че бързам да си тръгна. Присъствието на Храбал се чувства от картините с лика му по стените, все още влачат крака из салоните с таблите бира дори същите, вече поостарелите сервитьори, но него уви го няма. Бях го виждал на няколко пъти, на неговата си маса там някъде отзад, заобиколен от приятели, с неизменната халба пилзенска бира отпреде му. Не набрах кураж да го заговоря, да му се представя, да му кажа колко много му се възхищавам и как мечтая и аз да съм един от онези, които го представят на българския читател. В годината преди смъртта му се бях запознал с негов много близък приятел, който бе на почивка

в Поморие в моя група, и който ми обеща, че ще ни запознае. Уви, не ми провървя. Когато вече бяхме в Прага и се срещнахме със споменатия приятел на Храбал, в „Златния тигър“ трябваше да дойде и той. Сякаш е знаел, че няма да се видим и ми бе оставил своя снимка с автограф и мило посвещение. Пихме бира в „Златния тигър“ и се разбрахме, че след няколко дена ще отидем заедно да го видим в болницата. Ден преди уговорената ни среща от радиото и телевизията разбрах, че любимият писател се е оставил, както бе писал някъде, да го отнесат гълъби на крилата си в рая. Натъжих се безкрайно, очаквах, че цял ден масмедията ще се посветят изцяло на този гигант на съвременната чешка и европейска литература, едва ли не, че ще бъде обявен национален траур. Нищо подобно. Имах чувството, че половина Чехия дори и не разбра, че си е отишъл завинаги един от гениите ѝ. Та кой ли е пророк в собствената си родина?

За мен загубата бе огромна. Така се радвах, че ще се запозная с него, че ще поддържам лични контакти, за да получа по-бърз и по-точен отговор на безбройните си въпроси, естествено, пораждащи се при превода на двете му прекрасни книги, които ми предстоеше да преведа – „Обслужвал съм английския крал“ и „Уроци по танци за възрастни и напреднали“. Преведох ги без да мога да си поговоря за тях с него, да му ги подаря в българския им вариант. Жалко. Дано поне съм си свършил работата почтено и максимално да съм пресъздал неговия невероятен свят, изпълнен с колорит и човещина. И ако наистина е в рая, в което вярва режисьорът Иржи Менцел, създал най-хубавите си филми (единият от тях „Строго охранявани влакове“ отличен с „Оскар“) по негови книги и негов близък приятел, дано му донесат радост и излезлите в България негови творби.

Докато превеждах, освен за Храбал, си помислих и за евентуалните читатели на неговата „Прага Магическа“. Ако някой от тях, въодушевен от прочетеното, тръгне да я дири по описания маршрут, ще бъде страшно разочарован. Нея вече просто я няма. Трийсет години по-късно тя

сега е съвсем различна. Устояла на какви ли не чужди апетити и атаки векове наред, от двайсетина години насам тя се е предала без бой. На чужденците и вездесъщия туризъм. Макар и подвластна на времето, за щастие тя не е изгубила от чара си, но сега магията ѝ е друга, Златна Прага е някак по-натруфена, по-натъкмена, кичозно понякога по-лъскава. Старите, полуолющени и предимно сиво-черни фасади вече са минало (да не си помислите, че ми липсват?). Сега из милионния град се налагат по-весели, по-пастелни и по-светли тонове. Но пък и отвсякъде ви атакуват лъскави витрини, реклами и билбордове, на местата на малките уютни кръчмички са се разположили като у дома си самонадеяни пицарии, ресторанти, таверни, китайски и японски ресторанти. Старите добри хотели и техните ресторанти, препоръчвани от Храбал, сега са вече само за избраници с дебели вратове или с още по-дебели портфейли. Други са сега и споменатите кръчми или гостилници. Ако изобщо ги има. Например „У Злате хрушки“ сега е прескъп луксозен ресторант и с колегите я сочим като любима кръчма на първия чехословашки, после чешки президент след т.н. „нежна революция“ Вацлав Хавел. А „Викарка“ зад храма „Свети Вит“, някога толкова интимна, романтична, сега е столова за промишлено изхранване на туристически групи. Но най-тъжно ми става като се спускам

по „Нерудова“. Някогашният бирен слалом от стари „фолиманки“, където навремето кочияши и фойтонджии са изчаквали господарите си или клиенти, сега е превърнат в сгъстена редица от скъпи полупразни ресторанти. Оцеляла е само „У Коцоура“. Пак е кръчма, само че по-скъпа и не така пълна, а вместо пилзенска бира се сервира „Будвар“.

Е, не всичко от магическата Прага на Храбал е изчезнало. Има ги, и вярвам ще останат, споменатите от него специалитети. Дори в още по-голямо разнообразие. Само че сега ще ги откриете по други места. Ако искате да ги опитате в старопражка атмосфера, ще трябва да напуснете Старе Место, Храдчани и Мала страна и да се отправите към кварталите от втория кръг на Прага – Вишеград, Нусле, Височани, Вършовице, Михле. Спрете се пред която и да е кръчма или ресторант, ориентирайте се по предложението в менюто на таблото пред входа, надникнете вътре и ако има достатъчно посетители в оживен разговор и ви привлече интериорът и приветливостта на сервитьорите (нещо което в центъра рядко ще ви се случи), седнете и си поръчайте бира. Каквато и да е, щом е чешка, не може да не е добра. И докато ви я донесат и я изпиете бавно и с наслада, изберете си нещо от чешката кухня и сигурно ще се почувствате желан гост в тоя прекрасен, магически град, а може би и край вас невидим ще закръжи и духът на Бохумил Храбал. Така поне се чувствам аз, поддам ли се на носталгията по него и неговата Прага и тръгна ли да диря утеха.

Та така...

Васил Самоковлиев